

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 342.95

О. Б. АНДРЕЄВА,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
навчально-наукового інституту права та масових комунікацій
Харківського національного університету внутрішніх справ

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ОРГАНАМИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Розглянуто окремі форми та методи забезпечення громадського порядку органами внутрішніх справ України. Визначено особливості форм їх діяльності та необхідність комплексного застосування методів переконання та примусу.

Курс на зміцнення державності в Україні, охорону прав, свобод і законних інтересів громадян, забезпечення верховенства права в усіх сферах суспільного життя залишається одним із головних напрямків державного будівництва. Подальший розвиток демократії, забезпечення прав і свобод громадян нерозривно пов'язані з підвищенням ефективності діяльності правоохоронних органів, одне з провідних місць серед яких належить міліції. Міліція в Україні виконує широке коло завдань щодо охорони громадського порядку, захисту прав і свобод громадян, запобігання правопорушенням та їх припинення, тому від удосконалення її правоохоронної діяльності значною мірою залежить зміцнення законності і правопорядку в країні.

Варто зазначити, що теоретичними та практичними питаннями охорони громадського порядку займалися такі фахівці в галузі теорії управління та адміністративного права, як: О. М. Бандурка, Є. О. Безсмертний, І. П. Голосніченко, В. В. Зуй, А. Т. Комзюк, Ю. Ф. Кравченко, О. П. Коренев, О. М. Музичук, О. І. Остапенко, В. П. Петков, О. Н. Ярмиш тощо. Проте на даний час недостатньо робіт узагальнюючого характеру, комплексного розгляду питань дослідження правоохоронної діяльності міліції щодо охорони громадського порядку. **Метою** даної статті є визначення форм і методів забезпечення громадського порядку органами внутрішніх справ.

Важливим елементом удосконалення будь-якої управлінської діяльності, до якої варто віднести і правоохоронну діяльність міліції у сфері охорони громадського порядку, є використання найбільш ефективних форм і методів

роботи. Перед тим як перейти до аналізу форм та методів правоохоронної діяльності міліції, необхідно з'ясувати самі поняття «форма» та «методи» щодо суспільно-корисної діяльності.

У загальнонауковому трактуванні «форма» завжди пов'язується з категорією «зміст». Під формою будь-якого явища розуміють спосіб зовнішнього вираження змісту, відносно стійку визначеність зв'язку елементів змісту та їх взаємодії, тип та структуру змісту [1, с. 103]. Форма і зміст у кожному конкретному явищі невіддільні один від одного. Причому існує як форма цілого, так і форма частини цього цілого. У теорії управління під формою діяльності розуміють зовнішній вияв конкретних дій, які здійснюються певними суб'єктами для реалізації поставлених перед ними завдань [2, с. 120–121]. Термін «форма» означає вид, будь-який зовнішній вияв певного змісту. Якщо функції діяльності розкривають основні напрями цілеспрямованого впливу суб'єктів на об'єкти, то форми діяльності – це шляхи здійснення такого цілеспрямованого впливу, тобто форми діяльності показують, як практично здійснюється діяльність.

Перейдемо до безпосередньої характеристики форм правоохоронної діяльності міліції в сфері охорони громадського порядку. Аналіз законів України, які регулюють діяльність органів внутрішніх справ, зокрема міліції, а саме: «Про міліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про дорожній рух», «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», «Про участь громадян в охороні громадського порядку

і державного кордону» – дозволяє зробити висновок про те, що законодавець до основних форм правоохоронної діяльності міліції у сфері охорони громадського порядку та боротьби з правопорушеннями відносить: патрулювання; виставлення постів; проведення рейдів та здійснення профілактичних заходів [3].

Патрулювання – це найбільш поширена форма правоохоронної діяльності міліції. Патрулювання використовується під час охорони громадського порядку на визначеній ділянці, зоні за задалегідь розробленими маршрутам, обумовленими міськими, районними відділами внутрішніх справ. Така форма правоохоронної діяльності застосовується також для забезпечення правопорядку під час проведення різних масових заходів, охорони і захисту природних багатств, в умовах стихійних лих та інших надзвичайних обставин [4, с. 19].

Крім самостійного патрулювання, працівники міліції можуть здійснювати патрулювання разом із членами громадських формувань правоохоронної спрямованості. Така форма патрулювання, з одного боку, істотно підвищує ефективність охорони громадського порядку, дозволяє на практиці навчати членів громадських формувань тактичним способам боротьби з правопорушеннями, а з іншого – мінімізує обсяг «правоохоронного втручання», тобто не дає можливості охопити максимум території [5, с. 66]. Окрім того, в Законі України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» зазначено, що члени громадських формувань повинні здійснювати патрулювання тільки з працівниками міліції, що, вважаємо, є невиправданим і негативно впливає на ефективність охорони громадського порядку.

Одним з найкращих способів так званого «зближення з населенням» є піший патрулювання. Піший патруль виступає одним зі способів, який дозволяє працівникам міліції проводити максимальну кількість часу безпосередньо серед населення. Піший патруль слід розглядати як основний спосіб зближення з населенням, ознайомлення з проблемами правоохоронного характеру, наявних у певному адміністративному районі. Працівники міліції, які патрулюють пішки, мають набагато більше шансів бути впізнаним на вулиці, ніж їх колеги, які здійснюють патрулювання на транспорті.

Важливим у діяльності патрульних є вирішення правоохоронних проблем шляхом боротьби з їх причинами, а не з наслідками. Для цього необхідно: визначити «гарячі точки»,

тобто місця, де найбільш часто вчиняються правопорушення, та організувати патрулювання з метою їх ліквідації чи ізоляції; проводити інструктаж патрульних перед виходом на маршрут патрулювання, під час якого слід повідомляти про зміни в оперативній обстановці тощо. Впровадження вищезазначених способів патрулювання забезпечить максимальну ефективність діяльності міліціонерів патрульно-постової служби та буде сприяти подальшому покращенню криміногенної ситуації в районі.

Виставлення постів як форма правоохоронної діяльності спрямоване на забезпечення охорони громадського порядку в багатолюдних місцях – на площах, у парках, скверах, зонах відпочинку тощо. Тимчасові пости можуть виставлятися в місцях, де за останній час неодноразово фіксувались правопорушення (крадіжки, хуліганські прояви, викрадення автомобілів тощо), де можлива поява злочинців, які розшукуються, перепродаж краденого, де очікується тимчасове масове перебування людей (наприклад у зв'язку із проведенням урочистих зустрічей, масовими гуляннями, спортивними змаганнями тощо). В усіх випадках пост має бути організований так, щоб територія, яка контролюється постовим, добре проглядалась, а постові могли негайно вжити необхідних правоохоронних заходів. У міськрайліноорганах доцільно щодо кожного поста вести картку, в якій слід регулярно відмічати зміни в оперативній обстановці і виявлені правопорушення. Ці дані можуть бути підставою для посилення постів або для їх передислокації. Такі картки також можна використовувати для аналізу стану правопорядку. Вони повинні містити наступні дані: особливості території, що обслуговується, обов'язки працівників міліції, які виконують правоохоронні завдання, порядок зв'язку з іншими правоохоронними органами та органами влади й управління на місцях, штабами громадських формувань, які виконують правоохоронні завдання. В усіх випадках після закінчення чергування на посту працівники міліції зобов'язані доповісти про його результати в чергову частину органів внутрішніх справ. Кількість постових повинна становити не менше трьох-чотирьох осіб.

Рейди – це періодичне, масове виконання працівниками міліції функцій з охорони громадського порядку для вирішення спеціальних завдань, що виконуються з метою боротьби з окремими видами злочинів та правопорушень (хуліганством, порушеннями правил торгівлі, правил безпеки руху транспорту і пішоходів,

забезпечення охорони власності, боротьби з дитячою бездоглядністю і правопорушеннями неповнолітніх). Рейди являють собою цільову контрольну перевірку, що одночасно може проводитись великою кількістю як працівників міліції, так і членів громадських формувань правоохоронної спрямованості та окремими громадянами, які виконують правоохоронні завдання, але не перебувають у членстві громадських формувань (наприклад позаштатні працівники міліції) за єдиним планом на визначеній території чи на об'єкті [6, с. 175].

Рейди можуть проводитись на території всього міста, району чи на окремих підприємствах та організаціях. У разі потреби в рейдах можуть брати участь фахівці (вчителі, інженерно-технічний персонал), кореспонденти газет, радіо, телебачення. Залежно від цільового призначення рейдів перед працівниками міліції ставляться конкретні завдання, визначається місце їх проведення, розподіляються обов'язки, вирішуються питання технічного забезпечення. Важливе значення під час проведення рейдів має постійно здійснюваний контроль за ходом їх проведення, а також вміле і своєчасне маневрування наявними силами і засобами. Про результати рейду слід інформувати відповідні підприємства, організації та установи. Потрібно також критично ставитися до розгляду недоліків, які допущені в його організації, щоб запобігти повторенню їх у майбутньому.

Крім патрулювання, виставлення постів і проведення рейдів, міліцією використовуються й інші форми правоохоронної діяльності в сфері охорони громадського порядку. Під час проведення масових заходів (демонстрацій, мітингів, спортивних змагань тощо) працівники міліції беруть участь у «міліцейських ланцюжках», заслонах, групах супроводу тощо. В умовах стихійних лих та інших надзвичайних обставин працівники міліції можуть здійснювати чергування на контрольно-пропускних

пунктах зон оточення, небезпечних для життя і здоров'я людей; застосовуються й інші спеціальні форми охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки. Крім цього, як самостійні форми можуть застосовуватись: охорона громадського порядку за зонами, патрульними дільницями, патрулювання спеціальних мобільних груп для боротьби з найпоширенішими правопорушеннями, що вчиняються в громадських місцях, виставлення постійних піших постів у криміногенних місцях; використання кінних нарядів у лісопаркових зонах; пересувні пункти міліції у віддалених від міськрайвідділу мікрорайонах тощо.

Описані форми організації правоохоронної роботи міліції з охорони громадського порядку на практиці застосовуються в поєднанні, але більшість підрозділів міліції віддають перевагу патрулюванню. Вивчення правоохоронної діяльності міліції щодо охорони громадського порядку в м. Харків дає змогу зробити висновок, що три чверті їх працівників залучалось тільки до патрулювання і лише 17,4 % – до участі в рейдах та виставлення постів. Зрозуміло, що за такої організації правоохоронної діяльності у сфері громадського порядку важко чекати помітних результатів. Незаперечним є і те, що зменшення кількості порушень громадського порядку – це не короткострокова кампанія, потрібна планомірна, наполеглива і скоординована діяльність багатьох державних організацій, вдосконалення організації і форм охорони правопорядку, профілактики правопорушень.

Таким чином, під формою правоохоронної діяльності міліції у сфері охорони громадського порядку необхідно розуміти однорідні за своїм характером та правовою природою групи правоохоронних дій, які мають зовнішнє вираження, за допомогою яких забезпечуються охорона прав фізичних і юридичних осіб, громадський порядок, громадська безпека та здійснюється боротьба з правопорушеннями.

Список використаної літератури

1. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. / [А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков та ін.] ; за ред. В. В. Копейчикова. – Стер. вид. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – 320 с.
2. Адміністративне право України : підручник / [Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін.] ; за ред. Ю. П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
3. Маліков В. В. Організаційно-правові основи забезпечення громадського порядку (на матеріалах ОВС Автономної Республіки Крим) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Маліков В. В. – Х., 2006. – 211 с.
4. Деятельность добровольных народных дружин по охране общественного порядка / под ред. Л. Л. Попова. – М. : Акад. МВД СССР, 1984. – 60 с.
5. Аксенов В. Г. Взаимодействие ОВД с добровольными народными дружинами / В. Г. Аксенов. – М. : Акад. МВД СССР, 1985. – 162 с.

6. Дзюба В. Т. Сущность и содержание охраны общественного порядка / В. Т. Дзюба // Роль и задачи органов внутренних дел. – Киев : Акад. внутр. дел, 1995. – С. 169–177.

Надійшла до редколегії 21.11.2011

АНДРЕЕВА О. Б. ФОРМЫ И МЕТОДЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО ПОРЯДКА ОРГАНАМИ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

Рассмотрены отдельные формы и методы обеспечения общественного порядка органами внутренних дел Украины. Выделены особенности форм их деятельности и необходимость комплексного применения методов убеждения и принуждения.

ANDREJEVA O. FORMS AND METHODS OF PUBLIC ORDER ENSURING BY INTERNAL AFFAIRS AGENCIES

Individual forms and methods of public order ensuring by internal affairs agencies of Ukraine are considered. The features of the methods of their activities and the need for integrated application of methods of persuasion and coercion are distinguished.

УДК 341.4

А. В. ВОЙЦІХОВСЬКИЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри державно-правових дисциплін

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства та дізнання

Харківського національного університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В БОРОТЬБІ З КІБЕРЗЛОЧИННІСТЮ

Висвітлено проблемні питання здійснення міжнародного співробітництва у боротьбі з кіберзлочинністю, досліджено міжнародно-правові та організаційні форми даної співпраці.

Широке використання сучасних інформаційних технологій у державних і недержавних структурах, а також у суспільстві в цілому висуває вирішення проблем інформаційної безпеки в число основних. Окрім прямої шкоди від можливих випадків несанкціонованого доступу до інформації, її модифікації або знищення, інформатизація може перетворитися на джерело серйозної загрози державній безпеці і правам людини.

Актуальність даної теми статті обумовлена саме тим, що зростання інформаційних технологій зумовлює не тільки прогресивні зміни в економіці, але й негативні тенденції розвитку злочинного світу, появу нових форм і видів злочинних посягань. Це виявляється в тім, що зловмисники активно використовують у своїй злочинній діяльності новітні комп'ютерні засоби і нові інформаційні технології. Розповсюдження комп'ютерних вірусів і дитячої порнографії, шахрайство з пластиковими платіжними картками, розкрадання грошових коштів з банківських рахунків, комп'ютерний тероризм – це далеко не повний перелік злочинів, сукупність яких отримала широковживану назву «кіберзлочинність».

У сфері вирішення питань протистояння сучасним загрозам в інформаційній сфері продовжує залишатися актуальною тема розвитку співпраці правоохоронних органів різних держав.

Вивчення стану наукової розробленості проблем співпраці і взаємодії правоохоронних органів різних держав у боротьбі з кіберзлочинністю свідчить, що на сучасному етапі спеціального дослідження з цих проблем не проводилося. Проте необхідно відзначити, що окремі аспекти такої співпраці розглядалися в наукових роботах Ю. М. Батуріна, П. Д. Біленчука, В. Б. Вехова, В. О. Голубєва, М. Д. Діхтяренко, Б. Х. Толеубєкова і деяких інших.

Метою даної статті є комплексне вивчення проблем, пов'язаних із міжнародною співпрацею правоохоронних органів у боротьбі з кіберзлочинністю і на базі цього розроблення пропозицій щодо підвищення ефективності протистояння даним злочинам.

Інтернет як глобальна комп'ютерна мережа вже давно став притулком різних злочинців. Мережа, що об'єднала мільярди людей по всьому світу, надає унікальні можливості не тільки рядовим користувачам, але і зловмисникам. Завдяки анонімності і відсутності меж